

ויזרע יצחק

שנה טו'

<p>פרשת "ויצא" הפטרה: "ועמי תלואים" ט' כסלו תשפ"ג</p>	<p>ויצא לאור ע"י מדרשת "ויזרע יצחק" ע"ש יצחק בן חמו בר אסתר ז"ל</p>	<p>זמני השבת י"ג 16:00 י"ד 17:14 ט"ו 17:53</p>	<p>ת"א 16:16 ת"ב 17:15 ת"ג 17:49</p>	<p>חיפה 16:03 17:13 17:46</p>
--	--	--	---	---

הגיגים לפרשת השבוע

"והנה מלאכי א-להים עולים ויורדים בו" (בראשית כו' יב)

אומר רבינו בחיי שמוכא בפרקי רבי אליעזר שבחלום הזה הראה הקב"ה ליעקב את ארבע המלכויות, בעת שמשלו ובעת שאבדו. הראה לו את שר מלכות "בבל" עולה ויורד, הראה לו את שר מלכות "מדוי" עולה ויורד, הראה לו את שר מלכות "יון" עולה ויורד והראה לו את שר מלכות "אדום" עולה ואינו יורד, שנאמר "אעלה על במתי עב אדמה לעליון" (ישעיה יד' יד), אמר לו יעקב "אך אל שאול תורד" (ישעיה יד' טו), אמר לו הקב"ה "אם תגביה כנשר ואם בין כוכבים שים קנך משם אורידך נאם ה'" (עובדיה א' ד). לפי זה רואים שיעקב מקבל בחלום הנבואה הזה הבטחה לישראל שישובו ויעלו בסוף כל הגלות, שהרי האבות ראו במראה הנבואה את כל מה שעתיד להיות בזרעם עד סוף כל הדורות. וכשם שהראה הקב"ה לאברהם בכרית בין הבתרים את עניין ארבע המלכויות, כפי דרשו חז"ל על הפסוק "והנה אימה", זו מלכות "בבל", "חשכה", זו מלכות "מדוי", "גדולה", זו מלכות "יון", "נופלת עליו" זו מלכות "אדום", כך הראה הקב"ה ליעקב במראה הזה את ממשלת ארבע המלכויות, עלייתם וירידתם, שהרי יש להם שרים למעלה וכל אחד מנהיג את אומתו למטה, כפי שכתוב "ושר מלכות פרס עומד לנגדי" (דניאל י' יג), "והנה שר יון בא" (דניאל י' כ) זו כוונת הכתוב כאן "והנה מלאכי א-להים עולים ויורדים בו", המלאכים הם שרי המלכויות והבטיחנו הכתוב על ירידתם אחר העליה.

"ויגד יעקב כי אזוי אביה הוא וכי בן רבקה הוא" (בראשית כט' יב)

אומר ה"אור החיים" הקדוש שיעקב מסביר כאן לרחל שהקירבה שלו אליה בנויה משתי בחינות. א. "כי אחי אביה הוא", שמשמעותו קירבת הגוף. ב. "וכי בן רבקה הוא", שמשמעותו קירבת הנפש, כי רבקה ידועה בצדקותיה, והצדיקים ישמחו בדומה להם. עוד רומז לנו הפסוק את דברי המדרש שלפי חז"ל רחל אמרה ליעקב שאביה רמאי והוא השיב לה, "כי אחי אביה הוא", כלומר אחיו הוא ברמאות. אלא שכעת חשש יעקב שמא תחשוב רחל שגנאי הוא לצדיק להתנהג עם הרשע כרשעתו, לכן הוסיף ואמר "וכי בן רבקה הוא", כלומר הוא יתחכם עם לבן, אבל בדרך של צדק ואמת, להוציא בולעו מפיו ולנצח במשפטיו, בבחינת "החכמה תחיה בעליה" (קהלת ז' יב), ואין כוונתו לרמות את לבן בדרך רשע ומיאוס, באשר הוא מתבייש לעשות זאת כך.

"הבה את אשתי... ואבואה אליה" (בראשית כט' כא)

שואל הרמב"ן כיצד זה מתבטא כאן יעקב בדרך שאינה מדרך המוסר אצל הצדיקים לדבר כך? ומתוך שכוונת יעקב כשאמר "ואבואה אליה" היא לומר כביכול ללבן, "אל תדאג, אין כוונתי שתתן לי את רחל ואלך לי לדרכי, אלא הכוונה היא שאשא אותה לאשה עכשיו, ואחרי החתונה אשלים את מעט הימים אשר עלי, ומעתה אין לך לחשוש שמא אעזבך ואעזוב את המקנה אשר לך".

"עם אשר תמצא את אלהיך לא יזויה... ולא ידע יעקב כי רוזל גנבתם" (בראשית לא' לב)

מבאר ה"ספורנו" שיעקב חשב שאחד מהעבדים גנב אותם על דעת לחזור לסורו ולעבוד אותם, "ולא ידע יעקב כי רחל גנבתם", כיון שאם הוא היה יודע, הוא לא היה מעז פניו לכחש, ולא היה אומר "לא יחיה".

"נר ה' נשמת אדם" העלון מוקדש לעילוי נשמת כל מתי ישראל ובכללם:

הרה"ג אליהו דרעי זצ"ל בן סוליקה נלב"ע כג' אייר תשע"ז

לואיזה בן חמו בת סימונה ז"ל נלב"ע יט' אדר א' תשפ"ב

תנצב"ה

מעוניין לקבל את העלון ישירות לתיבת הדוא"ל שלך? שלח מייל לכתובת: Yossef.Benhamo@gmail.com

העלון מיוסד לעילוי נשמת:

חביבה בנימין בת גורג'יה ז"ל

יצחק בנימין בר שורין ז"ל

יצחק בן חמו בר אסתר ז"ל

נלב"ע י"א ניסן תשס"ז

נלב"ע י"ג אדר ב' תשל"ג

נלב"ע י"ג אדר ב' תשס"ה

תנצב"ה

וַיֵּשְׁכֶב בַּמְקוֹם הַהוּא" (בראשית כ"ז י"א)

מבאר ה"חזקוני" שיעקב מעדיף לישון "במקום ההוא" על גבי אבנים ולא להיכנס לעיר ולישון על גבי כרים וכסתות וזאת אף על פי שהמקום היה קרוב לעיר כמו שכתוב "ואולם לוז שם העיר לראשונה" (בראשית כ"ח י"ט). והטעם הוא משום שיעקב רצה להשכים בבקר כמו שכתוב על אברהם "וישכם אברהם בבקר" (בראשית כ"ב ג'). ואם יעקב היה מתאכסן בתוך העיר, הוא לא היה יכול לצאת בהשכמה כיון שהשערים עדיין סגורים. תרוץ נוסף הוא שיעקב שכב לישון מחוץ לעיר מפני שמקום הכניסה לעיר היה נעלם, כמו שכתוב על העיר לוז (שופטים א' כד), "הראנו נא מבא העיר", ולא היה יכול אדם לעמוד על מקום פתחה.

"אֲכֵן יֵשׁ ה' בַּמְקוֹם הַזֶּה וְאֲנֹכִי לֹא יָדַעְתִּי" (בראשית כ"ז ט"ז)

מבאר הנצי"ב מוולוז'ין "העמק דבר" שמדברי יעקב נראה שהיה מצטער על שישן באותו מקום שחזה בו את התגלות שכינה. ולהבנת יעקב טוב היה יותר להישאר ער ולא לישון, ובזמן הזה להרבות שם בתפלה ובקשה.

"וַיֵּאָהֵב גַּם אֶת רוּזָל מִלֵּאָה" (בראשית כ"ט ל')

אומר ה"כלי יקר" שמהכתוב שלפנינו משמע שיעקב היה אוהב את לאה, אלא שאת רחל הוא יותר מלאה. אם כך, מדוע אומר הכתוב מיד "וירא ה' כי שנואה לאה" (בראשית כ"ט ל"א)? ומה משמעות המילה "גם" בפסוק? ומתרוץ על פי הכלל ש"יתרון החכמה בא מהסכלות כיתרון האור הבא מן החושך" כי לא ניכרת המעלה עד אשר רואים את ההעדר, ורואים את זה כנגד זה, אז בולט ביותר יתרון החכמה מהסכלות והאור מהחושך. כך גם כאן, יעקב היה אוהב את רחל מצד עצמה, ובנוסף לאהבה זו הוא עוד הוסיף בה אהבה מצד לאה, כי ראה את זו כנגד זו ונגלה ביותר יתרונה של רחל. זהו שנאמר "ויהאב גם את רחל מלאה" המילה "גם" באה לרבות את תוספת האהבה שנמשכה לרחל מלאה. ונראה שאת תוספת האהבה הזו שנמשכה מלאה היא תמורת זה שרחל מסרה את הסימנים ללאה, ודבר זה נחשב לה לצדקה גדולה על כן הוסיף בה אהבה.

"הַתּוֹזֵת א-לִקְיָם אֲנִי אֵשֶׁר בּוֹנֵעַ מִמֶּךָ פְּרִי בְטוֹן" (בראשית ל' ב')

"את אמרת שאעשה כאבא, אני איני כאבא, אבא לא היו לו בנים, אני יש לי בנים, ממך מנע ולא ממני" (רש"י)
לכאורה לשון המדרש ארוכה ומסורבלת, "ממך מנע ולא ממני", מה הכוונה? ועדיין לא ברור מהמדרש מדוע לא התפלל יעקב בעד רחל? מתרוץ ה"תוספת ברכה" שאלות אלו על פי מה שאמרו חז"ל (שבת קנ"ו). על מה שאמר אברהם שראה באצטגנינות שלו שאינו ראוי להוליד. ואמר לו הקב"ה: "צא מאצטגנינות שלך, כי אין מזל לישראל", לומדים מכאן שישראל אינם תחת המזל, והם מתנהגים על פי השגחה מיוחדת מהשמים. וידוע מחז"ל (יבמות סד.) שיצחק היה עקר, ורבקה גם כן היתה עקרה שנאמר "כי עקרה היא" (בראשית כ"ח כ"א), ומבואר שיצחק ורבקה התפללו להוליד בנים, ומה שכתוב "ויעתר לו ה'", מדייק רש"י "לו ולא לה, לפי שאינה דומה תפלת צדיק בן צדיק לתפלת צדיק בן רשע", ומה שהשתנה המזל והם ילדו היה רק בגללו ולא גם בגללה, כלומר רבקה זכתה ממילא בזכותו של יצחק שיהיו לה בנים. וזו היא כוונת יעקב כאן באמרו: "התחת א-לקים אנכי" כדי לשנות את מערכת המזל של רחל? והתשובה היא שאין אני דומה לאבא, שהוא לא היו לו בנים, ובגללו נשתנה מזלו, וממילא זכתה היא. אבל אני יש לי בנים, ואיני צריך לשנוי המזל, ורק את צריכה, כי ממך מנע. אלא שאת לא תוכלי לזכות בעצמך בשנוי המזל, מפני שאין לך זכות אבות כמו שלא היתה לרבקה, אשר על כן תפילתך לא נענית.

"וַתַּהַר וַתֵּלֶד בֶּן וַתֹּאמֶר אֶסֶף א-לֵהִים אֶת זִרְפָּתִי" (בראשית ל' כ"ג)

"חרפתי, שהייתי לחרפה שאני עקרה והיו אומרים עלי שאעלה לחלקן של עשו הרשע. ואגדה כל זמן שאין לאשה בן אין לה במי לתלות סרחונה. משיש לה בן תולה בו. מי שבר כלי זה? בנך. מי אכל תאנים אלו? בנך" (רש"י)
בנוסף לפירושי חז"ל המובאים ברש"י לעייל, מבאר רבינו החיד"א "פני דוד" שיש אפשרות נוספת לומר שהחרפה היתה שיאמרו העולם שיעקב אבינו פגע באיסור שתי אחיות, ורחל היתה אסורה לו, כי לאה היא אשתו, ואילו עם רחל הוא חי באיסור. אמנם, לפי האמת, רחל ידעה ודאי שיעקב אבינו עשה כדיון ולא נכשל ונשא שתי אחיות באיסור. מכל מקום מצד היותה עקרה היה לה בזה חרפה, כי הדבר מחזק את טעותם שיעקב נשאה באיסור והראיה היא "כי עקרה היא", ואלמלא שהיתה אסורה לא היה לה להיות עקרה. ועתה, בנס המופלא הזה, שהתחלפו העוברים, שלפי חז"ל דינה נוצרה בבטן של רחל והלכה לבטן של לאה, ויוסף נוצר בבטן של לאה והלך לבטן של רחל, זהו מופת חותך שהזיווג שלהם רצוי בפני הא-להים, כי הקב"ה לא יעשה נס לשקר, ולכן אמרה "אסף א-להים את חרפתי", כי זהו אות לטובה שהזיווג שלי נעשה כדיון.

לרפואת כל חולי עמו ישראל, ובכללם:

פורטונה בת סימונה, יצחק בן אילנה, רונן בן איווט

הארות והערות ניתן להפנות לטלפון: 052-3268315 או בדוא"ל: Yossef.Benhamo@gmail.com

מדרשת "ויזרע יצחק" מרכז לתורה ושירה, בית כנסת "שבת אחים" נווה גן פ"ת:

שיעור "דף יומי" ימים א'-ה' 20:00-21:00, לימוד טעמי המקרא יום ב' 19:00-20:00, לימוד פיוטים יום ה' 19:00-20:00

גמ"ח "יד יצחק": מבחר תפילין רש"י (ספרדי, אשכנזי, איטרי) גמ"ח "בית יצחק": ספרים ל"חנוכת בית" ו"ברית יצחק"

לכירור פרטים ולהשאלה: בן חמו יוסף 052-3268315, 050-6292492